

XALQ PEDAGOGIKASIDA TARBIYA USLUBLARI

Muallif

Xakimova Muslima Jahongir qizi.

"University of Management and Future Technologies"558-guruh talabasi

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada xalq pedagogikasida tarbiya uslublari chuqur tahlil qilinib, ularning shakllanishi, xususiyatlari va zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati yoritiladi. Xalq pedagogikasi an'anaviy ta'lim va tarbiya jarayonida avlodan-avlodga o'tib kelayotgan qadriyatlarni o'z ichiga oladi. Tarbiya uslublarning asosiy shakllari, ularning amaliyotdagi o'rni va ta'siri haqida mufassal ma'lumotlar keltiriladi.*

Kalit so'zlar: *xalq pedagogikasi, tarbiya, tarbiya uslublari, ta'lim tizimi, an'anaviy qadriyatlar.*

KIRISH

Xalq pedagogikasi har bir xalqning madaniy va ma'naviy merosi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, unda bolalar va yoshlarni tarbiyalashga oid ko'plab qimmatli tajribalar mujassamlangan. Tarbiya uslublari esa inson kamoloti uchun muhim omil bo'lib, oila, jamiyat va ta'lim muassasalarida amalga oshiriladigan ta'sir vositalari hisoblanadi. Ushbu maqolada xalq pedagogikasida tarbiya uslublarning o'rni, ularning turlari va zamonaviy ta'lim tizimiga integratsiyalashuvi muhokama qilinadi.

XALQ PEDAGOGIKASIDA TARBIYA USLUBLARI

Nasihat va o'gitlar orqali tarbiya

Nasihat xalq pedagogikasining eng muhim uslublardan biri hisoblanadi. Keksalar, ota-onalar va murabbiylar yosh avlodga to'g'ri yo'l ko'rsatish maqsadida nasihat va o'gitlardan foydalanadilar. Bu uslub yoshlarni hayotiy tajribalar asosida to'g'ri yo'lga yo'naltirishga yordam beradi. Tabiatga va hayotiy tajribaga asoslanish – Xalq pedagogikasida tarbiya uslublari tabiiylikka tayanadi. Ota-bobolarimiz

bolalarni mehnat, hunarmandchilik, dehqonchilik orqali tarbiyalashgan. Bu amaliy tarbiya uslubi bolalarni hayotga tayyorlashga yo'naltirilgan.

O'rnak bo'lish usuli

Tarbiya uslublarining eng samarali shakllaridan biri – kattalarning o'z xulq-atvori bilan yoshlarga namuna bo'lishidir. Xalq maqollari va hikmatli so'zlar bu borada muhim ahamiyatga ega. Masalan, "Yaxshi otadan yaxshi farzand" degan maqol katta avlodning yosh avlodga ta'sirini ifodalaydi. Og'zaki an'anaviy ta'lim va tarbiya – Maqollar, matallar, ertaklar, afsonalar va hikmatli so'zlar orqali axloqiy tarbiya berish xalq pedagogikasining asosiy uslublaridan biridir. Masalan, "Elga yaxshilik qil – el seni e'zozlaydi" kabi maqollar yosh avlodga insoniy fazilatlarni singdirishga xizmat qiladi. Ota-onalar, ustozlar va katta yoshdagilar o'z harakatlari, axloqiy fazilatlari bilan yoshlarga namuna bo'lishgan. Bu usul tarbiyaning eng samarali shakllaridan biri bo'lib, yoshlar kattalarning xatti-harakatlarini kuzatish va ularga taqlid qilish orqali o'z shaxsiyatini shakllantirgan.

Rag'batlantirish va jazolash

Xalq pedagogikasida tarbiyaning muhim elementlaridan biri bu rag'batlantirish va jazolash tizimidir. Yaxshi ish tutgan bolalarni maqtash, ularga esdalik sovg'alar berish ijobiy natijalarga olib keladi. Shu bilan birga, salbiy xulq-atvor uchun jazo berish usuli ham qo'llanilib, bu yoshlarni tartib-intizomga o'rgatishda muhim rol o'ynaydi.

Ertak va dostonlar orqali tarbiya

Xalq og'zaki ijodi bolalar tarbiyasida katta ahamiyatga ega. Ertak va dostonlar orqali yaxshi bilan yomonni ajratish, axloqiy qadriyatlarni shakllantirish va yaxshi xulq-atvorga yo'naltirish amalga oshiriladi. Milliy o'yinlar, masalan, "Oq terakmi, ko'k terak", "Chillak", "Arqon tortish" bolalarning jismoniy va ruhiy rivojlanishiga yordam bergan. Ushbu o'yinlar ham jismoniy chiniqtirish, ham ma'naviy tarbiya vazifasini bajargan.

Mehnat orqali tarbiya

Xalq pedagogikasida mehnat tarbiyasi alohida o‘rin tutadi. Bolalarni kichik yoshdan boshlab mehnatga o‘rgatish, ularga mas’uliyat yuklash va hayotiy ko‘nikmalarni shakllantirish tarbiyaning muhim qismi hisoblanadi.

Jamoa bo‘lib tarbiyalash usuli – Oilaviy va mahalla muhitida bolalarni birgalikda tarbiyalash xalq pedagogikasining muhim tamoyillaridan biridir. Katta yoshdagilar bolalarga nasihat berish, yo‘l-yo‘riq ko‘rsatish orqali ularning ijtimoiylashuviga hissa qo‘shganlar.

Diniy va axloqiy tarbiya

Xalq pedagogikasida diniy va axloqiy qadriyatlar muhim o‘rin tutadi. Ota-onalar farzandlariga halollik, adolat, sabr-toqat kabi fazilatlarni singdirish orqali ularga to‘g‘ri hayotiy yo‘lni ko‘rsatadilar.

Diniy tarbiya usullari:

Og‘zaki rivoyatlar va hikmatlar orqali o‘rgatish – Qur‘on oyatlari, hadislardan namunalar, payg‘ambarlar hayoti haqida hikoyalar orqali diniy tarbiya berilgan.

Amaliy o‘rnak ko‘rsatish – Yoshi kattalar namoz o‘qish, zakot berish, halol mehnat qilish orqali yosh avlodga yaxshi fazilatlarni singdirishgan.

Milliy va diniy bayramlar orqali tarbiya – Ramazon, Qurbon hayitlari, ma‘rifiy kechalar orqali bolalar diniy qadriyatlarga o‘rgatilgan.

Masjid va madrasa ta‘limi – Diniy ilmlarni o‘rganish va odob-axloq qoidalarini shakllantirishda muhim omil bo‘lgan.

XULOSA

Xalq pedagogikasida tarbiya uslublari inson kamoloti va jamiyat rivojlanishida katta ahamiyat kasb etadi. Ularning har biri ma‘naviy-axloqiy, mehnat, estetik va jismoniy tarbiyaning uzviy qismi bo‘lib, zamonaviy ta‘lim tizimi bilan uyg‘un holda rivojlanmoqda. Ushbu maqolada xalq pedagogikasida tarbiya uslublarning asosiy shakllari, ularning ahamiyati va ta‘siri yoritildi. Zamonaviy ta‘lim va tarbiya jarayonida bu uslublarni to‘g‘ri qo‘llash yosh avlodning ma‘naviy yetuk shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Xalq pedagogikasida tarbiya uslublari hayotiy tajribaga asoslangan bo‘lib, uning asosiy maqsadi insonni ma‘naviy

va jismonan barkamol qilishdir. Hozirgi zamonaviy pedagogika tizimida ham xalq pedagogikasi uslublaridan keng foydalanish mumkin. Zero, milliy tarbiya an'analarini saqlab qolish va rivojlantirish yosh avlodni komil inson qilib tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyalashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Pedagogik faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.